

Skydda Skogen
2025-10-24

Klimat- och näringslivsdepartementet
Naturmiljöenheten
kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.nm@regeringskansliet.se

Er ref/dnr: KN2025/01529

Skydda Skogens yttrande angående Klimat- och näringslivsdepartementets promemoria ”Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen”

Skydda Skogen ställer sig i huvudsak negativ till förslaget. Särskilt gäller detta förslagen till förändringar av gällande lagstiftning där vissa verksamheter skall undantas från skyddet. Undantag som innebär:

- att förbuden i de nationella fridlysningsbestämmelserna inte ska gälla om det i det enskilda fallet är uppenbart att syftet inte är att orsaka en sådan påverkan som omfattas av förbuden.
- att förbuden inte ska gälla i den utsträckning de i det enskilda fallet innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Om dessa undantag för verksamheter som jord-, skogsbruk och övriga exploateringar genomförs är det mycket allvarligt för skyddet av nationellt hotade arter. Orsaken är att dessa verksamheter är de absolut största hoten mot artmångfalden i Sverige. Särskilt gäller detta i skogen där de huvudsakliga hoten mot arter och biologisk mångfald utgörs av skogsbrukets verksamheter.

De förändringar av lagstiftningen som föreslås innebär att skyddet i praktiken främst kommer att bli ett skydd mot insamling och skada av enskilda individer av de arter som fridlysts. Detta eftersom jord-, skogsbruk och övriga exploateringar föreslås undantas från skyddet (såvida inte pågående verksamhet bedöms påverkas på ett ”bagatellartat” sätt).

Förändringarna och undantagen för vissa verksamheter kommer särskilt drabba de nationellt fridlysta arterna som är rödlistade, saknar gynnsam bevarandestatus och som hotas av exploateringar, jordbruk och skogsbruk. Arterna och deras miljöer kommer att minska och hotstatusen kommer att öka.

Skyddet för arter måste givetvis utgå ifrån arternas skyddsbehov. Om inte riskerar skyddet bli meningslöst.

Förhållande till annan lagstiftning och internationella överenskommelser

Enligt EU:s rättsordning och den svenska miljöbalken så omfattar artskyddet och skyddet av naturen även pågående markanvändning och även åtgärder vars syfte inte är att skada arterna. Förslaget om ändringar i det nationella fridlysningsskyddet går tvärs emot detta när man vill undanta jord-, skogsbruk och övriga exploateringar från lagstiftningens skydd. Skydda Skogen anser att nationell lagstiftning måste ha samma rättsliga grund och samma rättsliga verkan i enlighet med EU:s rättsordning och den svenska miljöbalken. En omfattande praxis för detta finns såväl i EU-domstolen som i de svenska domstolarna. Skydda Skogen anser att de undantag som föreslås står i strid med EU:s rättsordning och de principer som gäller för artbevarande inom EU.

Förslaget går även tvärs emot EU:s miljöstrategier, internationella konventioner för biologisk mångfald och nationella miljömål. Skydda Skogen vill särskilt peka på den av Sverige antagna Bernkonventionen. Denna konvention utgör även grunden för EU:s naturvårdsdirektiv och miljölagstiftning. I Bernkonventionen, till vilken Sverige anslutit sig, finns krav på bevarande av de anslutande ländernas arter och biologiska mångfald. Enligt Bernkonventionen medges inte den typ av undantag som nu föreslås gälla för det nationella fridlysningsskyddet. Förslaget står därför i direkt strid med Bernkonventionen. Detta gäller även FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) som Sverige undertecknat. Enligt konventionen förbinder sig Sverige m.fl. länder att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden och skydda naturen. Nyttjandet av den biologiska mångfalden skall enligt konventionen ske på ett hållbart sätt. Konventionen medger inte den typ av undantag som nu föreslås gälla för det nationella fridlysningsskyddet. Skydda Skogen vill även nämna FN:s Nagoyaöverenskommelse och den FN-överenskommelse om bevarande av biologisk mångfald som slöts i Montreal 2003.

Påverkan på rättsmedvetande och inställning till lagar

Det finns dessutom problem med förslagets relation till det allmänna rättsmedvetandet och hur en sådan lagstiftning som föreslås kommer att påverka inställningen till lagar och rätt. Lagen bör vara lika för alla, det är grunden för rättsstaten. En lagstiftning som innebär att det råder ett förbud mot att plocka en blomma men som ger klartecken för att samma blomma kan få grävas upp av en schaktmaskin, sprängas bort eller köras över och förintas av en skogsmaskin riskerar att få en låg legitimitet och trovärdighet. Att frågan berör ett av vår tids största miljöproblem, utarmning av biologisk mångfald, gör dessutom detta särskilt allvarligt. Man kan få uppfattningen att lagstiftaren inte insett utarmningsproblemets omfattning och allvar eller helt enkelt struntar i detta. Att lagstiftaren sysslar med att ”sila mygg och svälja kameler” i stället för att på ett seriöst sätt försöka angripa problemet med målet att bevara vårt lands biologiska mångfald.

Konsekvenser

Genomförs förslagen med föreslagna undantag så kommer den idag pågående negativa utvecklingen med ett alltmer ökat hot mot Sverige biologiska mångfald att accelerera och förvärras. Den svenska rödlistan omfattar idag över 4000 arter. Antalet arter i Sverige som är

regionalt hotade och antalet arter som saknar gynnsam bevarandestatus är betydligt större. Rödlistan kommer att bli längre och arbetet med att stoppa utarmningen och restaurera naturen blir alltmer svårare och betydligt dyrare än om man idag försöker reglera utarmande verksamhet. Hållbarheten måste stå i centrum. I förslaget sätts dock kortsiktig vinst och skadlig exploatering främst som en utgångspunkt för föreslagna undantag.

Den pågående utarmningen av landskapet kommer inte enbart drabba skogsekosystemen och artmångfalden utan även verksamheter som jordbruk och skogsbruk. Kraven på hållbarhet i dessa verksamheter ökar såväl från konsumenter och kunder som från uppsatta hållbarhetskriterier, strategier och regleringar. Lever man inte upp till marknadens och lagstiftningens krav kommer man inte kunna fortsätta att verka som företag. Förslaget till försämringar av skyddet för nationella arter att inte omfatta jord- och skogsbruk kan uppfattas som en mycket kortsiktig fördel för företagen men mer långsiktigt riskerar det att sätta dessa verksamheter ”i skamvrån”. Så som förslaget till ändringar av lagen nu ser ut så kommer hela sektorer riskera att drabbas av detta liksom Sveriges regering.

Skydda Skogen ser förslaget som direkt skadligt mot Sveriges natur och arter och avstyrker till stor del föreslagna ändringar. Föreningen vill i övrigt hänvisa till Naturskyddsföreningens yttrande (Naturskyddsföreningens dnr: 2025/0104) i samma ärende vars slutsatser även Skydda Skogen delar.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elin Götmark', with a long horizontal flourish extending to the right.

Elin Götmark, talesperson i Skydda Skogen